

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาข้อมูลปัจจัยด้านโครงสร้าง ปัจจัยด้านคณะกรรมการ ปัจจัยด้านสมาชิก และปัจจัยด้านผลการดำเนินงาน รวมทั้งการวิเคราะห์ประสิทธิภาพของการดำเนินงานของสหกรณ์ เครดิตยูเนียนในอำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ได้นำแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องมาใช้ในการศึกษาดังนี้

2.1 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

2.1.1 แนวเศรษฐกิจพอเพียงตามขั้นตอนของทฤษฎีใหม่ 3 ขั้นตอน

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชน ในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหาร ประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกที่ เปลี่ยนแปลงไป ความพอเพียงจึงมุ่งเน้นถึงความพอประมาณ ความมีเหตุมีผล รวมถึงความจำเป็นที่ จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อผลกระทบใดๆ ที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้ง ภายนอกและภายใน โดยอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังยิ่งในการนำวิชาการ ต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินงานทุกขั้นตอน และในขณะเดียวกันก็ต้องมีการ เสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุก ระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วย ความอดทน มีความเพียร มีสติปัญญาและรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการ เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากสภาพแวดล้อมของ โลกได้เป็นอย่างดี ที่กล่าวถึง 3 ห่วง คือ มีความพอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกัน กับ 2 เงื่อนไข คือ มีความรู้ และมีคุณธรรม

แนวคิดพื้นฐานของทฤษฎีใหม่ เป็นการเชื่อมโยงระดับเล็กสุดในไร่นาของเกษตรกร ไปถึง ระดับชุมชนและระดับสังคม การจัดการบนพื้นฐานข้อมูล เพื่อความสมดุลของทรัพยากรธรรมชาติ

และเป้าหมายสุดท้าย คือ ทรัพยากรต้องยั่งยืนคุ้มค่า อนุรักษ์และพัฒนา ซึ่งได้มีการพัฒนาตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงตามขั้นตอนทฤษฎีใหม่ มี 3 ขั้นตอน คือ

ขั้นที่ 1 พึ่งตนเอง คือ พอเพียงในระดับครอบครัว สมดุลพอดี พออยู่ พอกิน เน้นผลิตให้เพียงพอกับความต้องการบริโภคในครัวเรือน สามารถเลี้ยงตนเองได้ มีชีวิตที่ประหยัด

ขั้นที่ 2 พึ่งพากัน ร่วมมือกัน คือ พอเพียงในระดับชุมชน มีการรวมกลุ่มหรือสหกรณ์ ดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ร่วมมือกันในการพัฒนาการผลิต การตลาด คุณภาพชีวิต ดูแลสวัสดิการ การศึกษา สังคม และสิ่งแวดล้อม มีการทำงานร่วมกัน ร่วมคิด ร่วมปรึกษาหารือ ร่วมแก้ปัญหา ทำให้คนในชุมชนรู้จักการให้และการรับ

ขั้นที่ 3 ร่วมมือกับองค์กรอื่นภายนอกชุมชน คือ พอเพียงในระดับประเทศ มีปริมาณการผลิตมากขึ้นสามารถป้อนออกสู่ตลาดสากล เป็นการร่วมมือที่เป็นพันธมิตรกับภาคเอกชน ภาครัฐบาลอย่างเสมอภาค พร้อมทั้งจะเข้าสู่สภาพการแข่งขันในระดับประเทศและในระหว่างประเทศได้

2.1.2 แนวคิดการพึ่งพาตนเองแบบพัฒนาของชุมชนชนบท (Double-tiered TERMS Model of Rural Community Self-Reliance)

เป็นแนวคิดที่พัฒนาจากการวิจัยที่สภานโยบายแห่งชาติมอบให้สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทยเป็นผู้จัดทำ โดยมีนักวิชาการจากหน่วยงานราชการและมหาวิทยาลัยมากกว่า 50 ท่าน มีหน่วยงานเอกชนเป็นจำนวนมากและมีผู้นำของ 5 หมู่บ้าน ได้แก่ ศิริวงนครศรีธรรมราช โปธิศรีเจริญ-สุพรรณบุรี ตะโก-นครราชสีมา หนองแสง-มหาสารคามและทุ่งยาวลำพูน ร่วมกันดำเนินงานโดยใช้เวลาไม่น้อยกว่า 7 ปี (สัญญา สัญญาวิวัฒน์.2546) ทั้งนี้ “การพึ่งตนเองของชุมชนชนบท” หมายถึง การที่ชุมชนชนบทมีความสมดุลในสิ่งจำเป็นต่างๆ โดยเฉพาะมีความสมดุลในปัจจัยทั้ง 5 คือ เทคโนโลยี เศรษฐกิจ ทรัพยากรธรรมชาติ จิตใจ และสังคมวัฒนธรรม จึงได้พัฒนาเป็น TERMSMODEL เป็นภาพรวมของการวิเคราะห์ชุมชน โดยองค์ประกอบตามแบบจำลองTERMS ประกอบด้วย

T : Technology Self Reliance คือ การพึ่งตนเองทางเทคโนโลยี โดยศึกษาการจัดการที่ใช้ความรู้ที่ถูกต้อง/รอบรู้และไฝ่หาความรู้เพิ่มเติม เพื่อให้ได้ผลผลิตเพิ่ม

E : Economic Self Reliance คือ การพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ โดยศึกษาการจัดการที่ทำให้เกิดความเพียงพอของรายได้

R : Resources Self Reliance คือ การพึ่งตนเองทางทรัพยากรธรรมชาติ โดยศึกษาการจัดการทรัพยากรอย่างมีความสมดุล

M : Mind Self Reliance คือ การพึ่งตนเองทางจิตสำนึก โดยศึกษาการจัดการด้านจิตใจให้พัฒนามีจิตสำนึกดี ทำตนให้เป็นที่พึ่งของตนเองได้

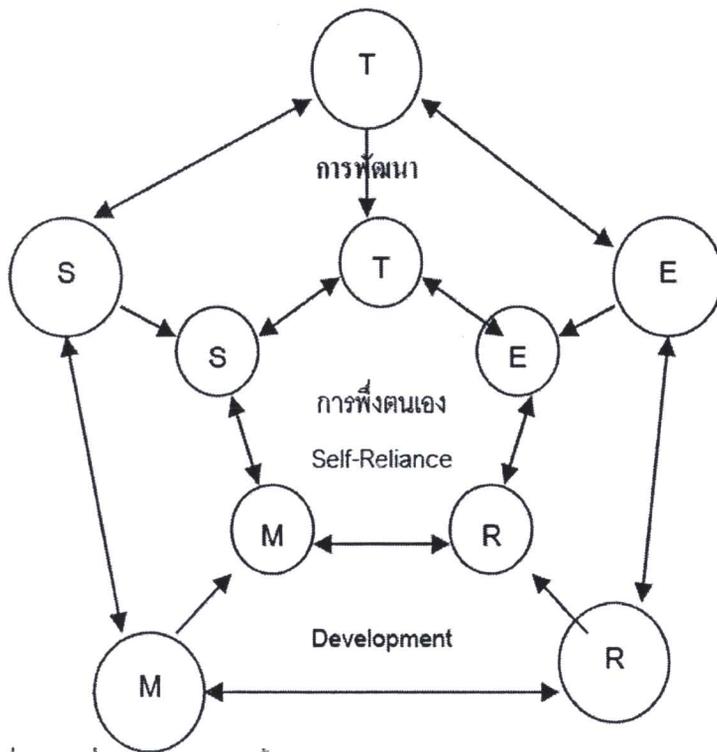
S : Social Self Reliance คือ การพึ่งตนเองทางสังคม โดยศึกษาการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีการเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่าย

ทั้งนี้ความหมายรวมของแบบจำลอง TERMS ได้อธิบายถึง

ก) ชุมชนชนบทจะพึ่งตนเองได้ต้องอาศัยตัวแปรเหตุ ทั้ง 5 องค์ประกอบดังกล่าว การพึ่งตนเองของชุมชนจึงจะเป็นการพึ่งตนเองอย่างสมบูรณ์ ตามภาพที่ 1

ข) ตัวแปรเหตุแต่ละตัว เพียงทำให้ชุมชนชนบทสามารถพึ่งตนเองได้บางส่วน คือ เฉพาะตัวแปรเหตุตัวนั้นๆ เท่านั้น และหากไม่ครบทั้ง 5 องค์ประกอบจะถือว่าชุมชนยังไม่สามารถพึ่งตนเองได้อย่างแท้จริง

ค) ในแต่ละตัวแปรเหตุ การพึ่งตนเองได้สามารถอธิบายได้ ดังเช่น “ยิ่งชุมชนชนบทใดสามารถพึ่งตนเองทางเทคโนโลยีได้มากเพียงใด ชุมชนชนบทยิ่งจะสามารถพึ่งตนเองได้มากเพียงนั้น” เป็นต้น และตัวแปรเหตุตัวอื่นๆ ก็อธิบายได้ในลักษณะนี้เช่นกัน

ภาพที่ 1 TERMS MODEL เพื่อการพึ่งตนเอง

ที่มา : สัจญา สัจญาวิวัฒน์.2546

2.1.3 แนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชน (Community Participation)

เป็นแนวคิดที่เข้ามามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาชนบทตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 ที่มุ่งเน้นคนเป็นสำคัญมากกว่าการเติบโตทางเศรษฐกิจ ได้พยายามเปลี่ยนแปลงแนวทางการพัฒนาจากระดับบนลงล่าง (Top - down) มาเป็นจากระดับล่างขึ้นบน (Bottom - up) แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ โอคเลย์ (Oakley. 1984 : 17) ได้กล่าวว่า แนวทางจากระดับล่างขึ้นบนนี้ เกี่ยวข้องอย่างยิ่งกับแนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งเป็นสิ่งที่ขาดหาย (Missing ingredient) ในกระบวนการพัฒนา การมีส่วนร่วมของชุมชนนั้น มีนักวิชาการได้อธิบายและให้ความหมาย ปัจจัย ขั้นตอนการมีส่วนร่วมของชุมชน รูปแบบของชุมชนต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาโดยโคเฮนและอัฟฮอฟ(Cohen and Uphoff. 1981 : 6) ได้ให้ความหมาย การมีส่วนร่วมของชุมชนว่า สมาชิกของชุมชนต้องเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องใน 4 มิติ ได้แก่

- 1) การมีส่วนร่วมการตัดสินใจว่าควรทำอะไรและทำอย่างไร
- 2) การมีส่วนร่วมเสียสละในการพัฒนา รวมทั้งลงมือปฏิบัติตามที่ได้ตัดสินใจ
- 3) การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน
- 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการ

โดยสร้างโอกาสให้สมาชิกทุกคนของชุมชน ได้เข้ามามีส่วนร่วมช่วยเหลือและเข้ามามีอิทธิพลต่อกระบวนการดำเนินกิจกรรมในการพัฒนา รวมถึงได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนานั้นอย่างเสมอภาค องค์การสหประชาชาติ (United Nation. 1981 : 5) และรีเดอร์ (Reeder. 1974 : 39) ได้ให้ความหมายเจาะจงถึงการมีส่วนร่วม ว่าการมีส่วนร่วมเป็นการปะทะสังสรรค์ทางสังคม ทั้งในลักษณะการมีส่วนร่วมของปัจเจกบุคคล และการมีส่วนร่วมของกลุ่มนอกจากนี้ สุชาติ จักรพิสุทธิ์ (ออนไลน์. 2547) ศึกษาเรื่องชุมชนกับการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของชุมชน แบ่งได้ออกเป็น 2 ลักษณะคือ

1) ลักษณะการมีส่วนร่วมจากความเกี่ยวข้องทางด้านเหตุผล โดยการเปิดโอกาสให้สังคมองค์กรต่างๆ ในชุมชน ประชาชนมีบทบาทหลักตามสิทธิ หน้าที่ในการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ตั้งแต่การคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจ วางแผน การร่วมปฏิบัติและการรับผิดชอบในผลกระทบที่เกิดขึ้น รวมทั้งส่งเสริม ชักนำ สนับสนุนให้การดำเนินงานเกิดผลประโยชน์ต่อชุมชนตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดด้วยความสมัครใจ

2) ลักษณะการมีส่วนร่วมจากความเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจ เป็นการมีส่วนร่วมของชุมชนที่การเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจ อารมณ์ รวมทั้ง ค่านิยมของประชาชนเป็นเครื่องชี้นำตนเองให้เข้ามามีส่วนร่วม แสดงความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การกระทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ทำให้ผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วม เกิดความผูกพัน มีความรู้สึกรับผิดชอบต่อกิจกรรมที่ดำเนินงานด้วยความสมัครใจ

2.1.4 แนวคิดสหกรณ์เครดิตยูเนียน

สหกรณ์เครดิตยูเนียนเป็นสหกรณ์ที่จัดตั้งขึ้นในหมู่ประชาชนทุกสาขาอาชีพ ซึ่งมีภูมิลำเนาหรือประกอบอาชีพหลักหรือมีวงสัมพันธ์อย่างหนึ่งอย่างใดอยู่ในเขตท้องที่ดำเนินงานของสหกรณ์ที่จัดตั้งขึ้น และบุคคลเหล่านั้น มีความปรารถนาจะช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยวิธีการนำเงินของตนเองมาสะสมไว้เป็นกองทุน สมาชิกทุกๆ คนจะต้องสะสมเงินตามความสามารถของตนเองเป็นประจำและสม่ำเสมอตามที่สหกรณ์กำหนด กองทุนที่สมาชิกช่วยกันสะสมนี้ก็จะจะมีเงินมากขึ้นสามารถจะให้สมาชิกที่มีความจำเป็นจะเดือดร้อนทางการเงิน กู้ยืมไปบำบัดปัญหาและความเดือดร้อนเหล่านั้น พร้อมกับการชำระคืนเงินกู้ของสมาชิกแต่ละคน ก็จะสะสมเงินของตนไปในคราวเดียวกันด้วย เงินกู้ก็จะค่อยๆ หดหายไป ในขณะที่เงินสะสมก็มีมากขึ้น สหกรณ์เครดิตยูเนียนจึงเป็นสหกรณ์ที่มุ่งหวังในการให้สมาชิกช่วยตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน บริหารโดยสมาชิกและการทำกิจการทุกอย่าง เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับสมาชิก โดยมีหลักการดำเนินงานที่สำคัญได้แก่

ก) หลักแห่งประชาธิปไตย สหกรณ์เครดิตยูเนียนเปิดรับสมาชิกทุกคน ที่เห็นคุณประโยชน์และประสงค์จะเข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบในสหกรณ์เครดิตยูเนียน สมาชิกมีสิทธิมีเสียงเสมอภาคกัน (หนึ่งคนหนึ่งเสียง) และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการดำเนินงานสหกรณ์เครดิตยูเนียน โดยไม่คำนึงถึงจำนวนเงินสะสม/ค่าหุ้น

ข) หลักแห่งการบริการสมาชิก สหกรณ์เครดิตยูเนียนจัดบริการต่างๆ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของสมาชิกทั้งในด้านสังคมและเศรษฐกิจ หลังจากการจัดสรรเงินสำรองตามข้อบังคับและจ่ายเงินปันผลแก่สมาชิกแล้ว ส่วนเหลือที่เหลือคงเป็นของสมาชิก เพื่อประโยชน์ของมวลสมาชิก

ค) หลักแห่งการบริการสังคม สหกรณ์เครดิตยูเนียนมุ่งที่จะก่อให้เกิดการพัฒนาคนและสังคม เสริมสร้างความยุติธรรมแก่มวลสมาชิกและชุมชนที่สหกรณ์เครดิตยูเนียนจัดตั้งและดำเนินงานอยู่

2.1.5 การวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงิน

1) อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม (Return On Asset: ROA) เป็นค่าที่แสดงถึงผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวมของสหกรณ์เครดิตยูเนียนแต่ละแห่งว่าอยู่ในระดับใด และมีทิศทางแนวโน้มแนวโน้มเช่นไร การเพิ่มขึ้นของสินทรัพย์หมายถึงโอกาสที่จะทำกำไรสูงขึ้น เป็นการวัดความสามารถในการทำกำไรของสินทรัพย์ทั้งหมดที่ใช้ในการดำเนินงาน ผลลัพธ์ที่ได้หากมีค่าสูงมากจะแสดงว่าสหกรณ์เครดิตยูเนียนนั้นมีความสามารถในการทำกำไรมาก โดยสามารถหาได้จาก

$$\text{อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม (\%)} = \frac{\text{กำไรสุทธิ} \times 100}{\text{สินทรัพย์รวม}}$$

2) อัตรากำไรจากการดำเนินงาน (Operation Income Margin: OIM) เป็นค่าที่แสดงถึงความสามารถในการจัดการเกี่ยวกับรายได้จากการดำเนินงานหลังจากหักค่าใช้จ่ายทั้งหมดแล้ว เพื่อเป็นการวัดระดับความสามารถในการทำกำไรในช่วงเวลานั้นและสะท้อนถึงแนวโน้มของรายได้และการควบคุมค่าใช้จ่ายต่างๆ ผลลัพธ์ที่ได้หากมีค่าสูงจะแสดงว่าสหกรณ์เครดิตยูเนียนมีความสามารถในการทำกำไรสูงและมีประสิทธิภาพในการจัดการที่ดี โดยสามารถหาได้จาก

$$\text{อัตรากำไรจากการดำเนินงาน(\%)} = \frac{\text{กำไรจากการดำเนินงาน} \times 100}{\text{ยอดรายได้สุทธิ}}$$

3) อัตราส่วนแห่งหนี้ (Debt Ratio) เป็นค่าที่แสดงถึงสัดส่วนของเงินทุนรวมของสหกรณ์เครดิตยูเนียนที่มาจากแหล่งหนี้สินระยะสั้นและหนี้สินระยะยาว ถ้าอัตราส่วนนี้มีค่าสูงเกินไปย่อมไม่เป็นผลดีต่อสหกรณ์เครดิตยูเนียนเพราะนั่นหมายความว่าสหกรณ์เครดิตยูเนียนจะต้องแบกรับภาระในรูปของดอกเบี้ยจ่ายเป็นจำนวนมาก โดยสามารถหาได้จาก

$$\text{อัตราส่วนแห่งหนี้(เท่า)} = \frac{\text{หนี้สินรวม}}{\text{สินทรัพย์รวม}}$$

2.2 เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์ผลการดำเนินงานของสหกรณ์เครดิตยูเนียนในอำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ได้ทำการค้นคว้างานวิจัยที่สอดคล้องและเกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

ชาติชาย มณีกาญจน์ (2538) ศึกษาถึงศักยภาพขององค์กรชุมชนในการจัดการกองทุนหมุนเวียน ผลการศึกษาวิจัยพบว่า การที่สมาชิกกองทุนหมุนเวียนได้พิจารณาตัดสินใจเรื่องต่างๆ และสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ถือเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในการบริหารจัดการของกองทุน เพราะสมาชิกสามารถที่จะแบ่งผลกำไรเก็บไว้เพิ่มเป็นกองทุนเพื่อเก็บเกี่ยวผลประโยชน์ต่อกองทุน และใช้เงินทุนสนับสนุนสนองต่อความต้องการของสมาชิกได้อย่างสูงสุดความคิดริเริ่มใหม่ๆ ควรต้องเริ่มต้นจากภายในชุมชนเอง องค์กรภายนอก(ทั้งองค์กรของรัฐและเอกชน) จะมีบทบาทเป็นเพียงผู้

ก่อให้เกิดการพัฒนาเปลี่ยนแปลง และเป็นผู้ให้ข้อมูลข่าวสารแก่ชุมชนเท่านั้น ผลการศึกษาวิจัยยังได้พบอีกว่า องค์ประกอบสำคัญ 12 ประการที่ทำให้องค์กรชุมชนมีศักยภาพในการบริหารจัดการกองทุนหมุนเวียนคือ

1. ต้องมีความเข้าใจและการยอมรับกันในปัญหาและการแก้ไข
2. ต้องมีความไว้วางใจในผู้นำของชุมชน
3. ต้องมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด
4. ต้องได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน
5. ต้องมีความรู้สึกเป็นเจ้าของกองทุนร่วมกัน
6. ต้องมีความเสียสละและทุ่มเทเพื่อส่วนรวม
7. ต้องมีข้อมูลเพียงพอเพื่อประกอบการตัดสินใจ
8. ต้องเข้าใจเป้าหมายและวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานอย่างชัดเจน
9. ต้องมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจและดำเนินการ
10. ต้องเข้ามามีส่วนร่วมด้วยความสมัครใจ
11. ต้องมีความซื่อสัตย์สุจริตและคุณธรรม
12. ต้องมีความเข้าใจในกระบวนการดำเนินงาน บทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบ

และได้ให้ข้อเสนอแนะจากผลการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับศักยภาพขององค์กรในการบริหารจัดการกองทุนหมุนเวียนอย่างมีประสิทธิภาพนั้น ควรต้องเป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้น โดยชุมชนเอง เลือกตั้งคณะกรรมการเอง เพื่อทำหน้าที่เป็นตัวแทนของกลุ่มสมาชิกในการเข้าไปบริหารจัดการกองทุน องค์กรภายนอกจะต้องเข้าใจสภาพความเป็นอยู่ของชุมชนเพื่อเข้าไปให้ความช่วยเหลือด้านวิชาการ และพัฒนาส่งเสริมขีดความสามารถในด้านการบริหารจัดการกองทุนตามความเหมาะสมกับสภาพของแต่ละชุมชน

นันทยา สุริมถ (2546) ศึกษาถึงประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ตำบลม่วงน้อย อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการกองทุน รวมทั้งปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน โดยศึกษาจากประชากรที่เป็นคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านในตำบลม่วงน้อยทุกคนจำนวน 8 คณะ รวม 114 คน และกลุ่มตัวอย่างจากสมาชิกกองทุนที่กู้ยืมจำนวน 202 คน สมาชิกกองทุนที่ไม่กู้ยืมจำนวน 100 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม 3 ชุด สำหรับประชากร 1 ชุด และกลุ่มตัวอย่าง 2 ชุด ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการใช้สถิติพรรณนา

ด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติวัดขนาดและทิศทางสัมพันธ์ด้วย Pearson's Correlation Coefficient และวิเคราะห์เปรียบเทียบด้วยค่า T-test

ผลการศึกษาสรุปได้ว่า คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านตำบลม่วงน้อย มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยผลการปฏิบัติงาน 83.02 หรือร้อยละ 86.48 งานที่มีการปฏิบัติมากที่สุดคือ การเตรียมความพร้อมกองทุนหมู่บ้านรองลงมาเป็นการดำเนินการให้กู้เงินกองทุนหมู่บ้าน และงานที่ต้องปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลางเป็นเรื่องการติดตามดูแลช่วยเหลือสมาชิกกองทุน สำหรับความพึงพอใจของสมาชิกกองทุนต่อการปฏิบัติงานของคณะกรรมการกองทุนนั้นพบว่าสมาชิกที่กู้ยืมเงินมีความพึงพอใจในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 96.75 หรือร้อยละ 77.4 โดยมีความพึงพอใจมากเรียงตามลำดับคือการเตรียมความพร้อมกองทุนหมู่บ้าน การดำเนินการให้กู้ยืมจากกลุ่มออมทรัพย์ และสุดท้ายการติดตามดูแลช่วยเหลือสมาชิกกองทุน ส่วนสมาชิกกองทุนที่ไม่กู้ยืมเงินกองทุนมีความพึงพอใจในเรื่องการเตรียมความพร้อมกองทุนมีค่าเฉลี่ย 40.38 หรือร้อยละ 80.76

ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการมีดังนี้

1. การรับรู้ข่าวสาร มีผลต่อความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยในการจัดการภายในกองทุนหมู่บ้านและมีผลต่อการปฏิบัติงานของคณะกรรมการกองทุน

2. การศึกษา รายได้ ประสบการณ์ทำงาน และอาชีพ มีผลต่อความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านแต่ความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน ไม่มีผลต่อความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยในการจัดการภายในกองทุนหมู่บ้าน

3. ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยในการจัดการภายในกองทุนหมู่บ้านมีผลต่อการปฏิบัติงานของคณะกรรมการกองทุน

ปัญหาในการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านพบว่าเป็นการขาดแคลนเครื่องมือและสถานที่ในการปฏิบัติงาน กองทุนหมู่บ้านจำนวนเงินกองทุนไม่เพียงพอต่อความต้องการของสมาชิกกองทุนระยะเวลาในการชำระคืนเงินกู้สั้นไป คณะกรรมการหมู่บ้านบางรายยังไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่อย่างชัดเจน และการไม่ปฏิบัติตามระเบียบของกองทุนหมู่บ้านของสมาชิกกองทุนบางราย

มนตรี กรรพุมมาลย์(2546) ได้วิจัยถึงปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการบริหาร การจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง จังหวัดเชียงใหม่ โดยได้สรุปผลการวิเคราะห์ความเข้มข้นของชุมชนไว้ว่า การวิเคราะห์ความเข้มแข็งของชุมชนเป็นการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีส่วนกำหนดความเข้มแข็งของชุมชน เป็นส่วนที่ช่วยส่งเสริมสนับสนุนหรือสร้างความขัดแย้งหรือเหนี่ยวรั้งชุมชนไม่ให้สร้างความเข้มแข็งเท่าที่ควร ปัจจัยดังกล่าวมี 8 ประเด็น ประกอบด้วย โครงสร้างทางสังคม ระบบเศรษฐกิจของชุมชน ค่านิยมและความเชื่อทางศาสนา กระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิต กลุ่มผู้นำ

ระบบความสัมพันธ์ทางสังคม กลไกในการปฏิสัมพันธ์และการติดต่อสื่อสาร และระบบการบริหารงานปกครองหรือความสัมพันธ์ท้องถิ่นกับราชการ และยังได้วิเคราะห์ถึงความเข้มแข็งขององค์กรชุมชน โดยสรุปได้ว่า ความเข้มแข็งขององค์กรชุมชนในที่นี้คือ กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีส่วนช่วยส่งเสริมสนับสนุนให้กองทุนหมู่บ้านดำเนินกิจกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ปัจจัยดังกล่าวประกอบด้วย การมีอุดมการณ์ร่วมกันของสมาชิกในชุมชน การมีเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกัน การมีผลประโยชน์ร่วมกันและมีการกระจายผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม การร่วมมือของสมาชิกขององค์กรและคนทั่วไปในชุมชน การบริหารจัดการกิจกรรมการดำเนินงานขององค์กรชุมชนและงบประมาณการดำเนินงาน

ลินทร์ดารา ขยัน(2548) ได้ศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านของหมู่บ้านซีเหล็กหลวง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์การบริหารจัดการองค์กรของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านซีเหล็กหลวง และเพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านซีเหล็กหลวง โดยสาเหตุที่เลือกศึกษาหมู่บ้านซีเหล็กหลวงเนื่องจากหมู่บ้านนี้ได้รับมาตรฐานการบริหารจัดการกองทุนระดับที่ 1 (AAA) ซึ่งอยู่ในระดับดีมากจากคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านซีเหล็กหลวงจำนวน 15 คน และสมาชิกกองทุนหมู่บ้านซีเหล็กหลวงจำนวน 200 คน วิธีการศึกษาใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการสัมภาษณ์และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนาในรูปของความถี่และค่าร้อยละ

ผลการศึกษาพบว่า คณะกรรมการหมู่บ้านมีจำนวน 15 คนเป็นเพศชาย 15 คน เป็นเพศหญิง 7 คนได้มาจากการคัดเลือกของสมาชิกกองทุน ส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในวัยกลางคนประกอบอาชีพเกษตรกร โครงสร้างองค์กรประกอบด้วย ประธาน รองประธาน เลขานุการ เภรัญญิก ประชาสัมพันธ์ นายทะเบียน และผู้ตรวจสอบภายในเขต 1-8 โดยคณะกรรมการมีการแบ่งอำนาจหน้าที่ชัดเจนตรงตามหลักการบริหารงานที่ดีและมีความสอดคล้องกับระเบียบของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

ปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์ซีเหล็กหลวง ประกอบด้วย ปัจจัยทางการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการกองทุนและปัจจัยทางการมีส่วนร่วมของสมาชิกกองทุน ผลการศึกษาทางด้านคณะกรรมการพบว่าส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านอยู่ในระดับดีมาก และมีความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ได้ดีมากกล่าวคือสามารถที่จะออกกฎระเบียบข้อบังคับต่างๆของกองทุน มีการพิจารณาการให้กู้ยืมเงิน และมีการติดตามตรวจสอบการชำระเงินคืนของสมาชิก ทางด้านคุณสมบัติของคณะกรรมการพบว่าส่วนใหญ่เป็นผู้มีคุณสมบัติเหมาะสมในด้านการบริหารงาน ถึงแม้จะมีระดับการศึกษาไม่สูงแต่ก็มีความสามารถในการบริหารจัดการ

กองทุนเป็นอย่างดี มีความซื่อสัตย์ ยุติธรรม เสียสละเพื่อส่วนรวมและเป็นผู้ที่ประชาชนในหมู่บ้านให้ความเคารพ

ผลการศึกษาทางด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกพบว่า สมาชิกส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเองอยู่ในระดับสูง กล่าวคือ มีความรู้ความเข้าใจในระเบียบข้อบังคับของกองทุน มีการนำเงินกู้ไปใช้ตามวัตถุประสงค์ที่ขอกู้ มีการเข้าร่วมประชุม มีการชำระเงินคืนตามกำหนดเวลา และมีการใช้สิทธิตรวจสอบการทำงานของคณะกรรมการ ความคิดเห็นของคณะกรรมการและสมาชิกของกองทุนเกี่ยวกับการบริหารจัดการกองทุนพบว่า มีปัญหาและอุปสรรคน้อยมาก ทั้งนี้เพราะทุกคนมีความรู้ความเข้าใจในหน้าที่ของตนเองและมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน คณะกรรมการและสมาชิกได้ร่วมแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมว่านโยบายกองทุนหมู่บ้านเป็นนโยบายที่ดี สามารถช่วยเหลือประชาชนให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นรวมทั้งอยากให้มีการยกระดับกลุ่มออมทรัพย์ให้เป็นธนาคารหมู่บ้านต่อไป

อัมพร มาแสวง (2551) ศึกษาถึงศักยภาพของโครงการกองทุนหมู่บ้านในจังหวัดเชียงใหม่ ผลของการวิจัยพบว่าในการจัดการกองทุนระดับทริปเปิ้ลเอ(AAA)ผู้ได้รับมอบหมายทำหน้าที่ประธานส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 41-60 ปี ซึ่งอยู่ในวัยทำงาน มีการศึกษาระดับประถมศึกษา ประกอบอาชีพเกษตรกร การบริหารจัดการกองทุนประกอบด้วย มีการออมทรัพย์ในรูปสัจจะออมทรัพย์ มีการจัดการที่ดีในการให้กู้เงินและชำระคืน มีการจัดสรรผลกำไรไปในด้านค่าดำเนินงานกองทุน ค่าตอบแทนคณะกรรมการ ค่าประกันความเสี่ยง เพื่อสาธารณะประโยชน์และการปันผลหุ้น สมาชิกส่วนใหญ่นำเงินกู้ไปใช้เพื่อการเกษตรและปศุสัตว์ และไม่มีปัญหาเรื่องการชำระคืน ส่วนกองทุนหมู่บ้านระดับดับเบิ้ลเอ (AA) พบว่า ประธานเป็นกลุ่มผู้สูงอายุที่มีอยู่มากกว่า 60 ปี ร่วมด้วยส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา ประกอบอาชีพเกษตรกร รับจ้าง/ลูกจ้างและค้าขาย การบริหารจัดการกองทุนประกอบด้วย มีการออมทรัพย์ในรูปสัจจะออมทรัพย์ มีการบริหารจัดการในด้านการให้กู้ยืมเงินและการชำระคืนที่มีประสิทธิภาพน้อยกว่ากลุ่มระดับทริปเปิ้ลเอ(AAA) มีการจัดสรรผลกำไรไปเช่นเดียวกับกลุ่มระดับทริปเปิ้ลเอ(AAA) โดยสมาชิกส่วนใหญ่นำเงินกู้ไปใช้เพื่อการเกษตรและปศุสัตว์ และไม่มีปัญหาเรื่องการชำระคืน

การเปรียบเทียบศักยภาพการดำเนินงานในปัจจุบันด้านโครงสร้าง ด้านคณะกรรมการ ด้านสมาชิก และผลการดำเนินงาน พบว่า กองทุนระดับทริปเปิ้ลเอ(AAA) มีศักยภาพดีกว่ากองทุนระดับดับเบิ้ลเอ(AA) ทุกด้าน กองทุนระดับทริปเปิ้ลเอ(AAA)มีศักยภาพในด้านโครงสร้างการดำเนินงานเป็นอันดับที่หนึ่ง เนื่องจากมีการจัดโครงสร้างและหน้าที่ชัดเจนและคณะกรรมการปฏิบัติหน้าที่ภายใต้ระเบียบข้อบังคับของกองทุนเป็นอย่างดี รองลงมาคณะกรรมการมีส่วนร่วมเป็นอย่างมากใน

การติดตามเร่งรัดหนี้สินของสมาชิก และสมาชิกนำเงินกู้ไปใช้ตามวัตถุประสงค์ตามที่ยื่นขอไว้ สำหรับกองทุนระดับดับเบิลเอ(AA) พบว่า มีศักยภาพดีเป็นลำดับที่หนึ่งในด้านมีระเบียบข้อบังคับของกองทุนที่ชัดเจน รองลงมาเป็น คณะกรรมการมีส่วนร่วมให้คำแนะนำแก่สมาชิกกองทุนในการจัดทำโครงการขอกู้เงินกองทุน